

ESCULTURA

L'escultura és, en aparença, una pràctica artística molt complexa, perquè es treballa la matèria: atès que té un cos, demana atenció per a tot el vol de la figura. Si ho comparem amb el dibuix o amb la pintura, que són un sol pla, aquestes podrien semblar més simples, però, en veritat, diria que el volum és la primera de les experiències. El tacte i la pràctica d'entendre el volum en la seva realitat fa més fàcil identificar-se amb l'escultura a l'hora de representar un cos en l'espai: traduir un volum de la realitat a un pla requereix transformar-lo mentalment i, per tant, és un pas cap a l'abstracció, cap a la transformació. Per aquest motiu, quan jo era infant trobava fàcil de fer uns cavalls o una persona en plastilina, perquè el cap és una bola, el cos un cilindre i uns botifarrons fan els braços i les cames. I si la figura està dreta -o asseguda, amb un braç així o aixà, és ben fàcil que en dibuix o en pintura l'exercici es compliqui.

El fet de conviure amb una cultura en què la representació es fa per mitjà del pla, però, fa que s'adquireixi aviat la capacitat de transformació necessària per passar del volum a la dimensió plana, entenent-ho com a normalitat. Però cal reflexionar en què passar d'una posició a l'altra comporta un canvi important. Segur que hi ha estudiosos que han treballat aquest fet. En faig menció perquè a mi m'era més fàcil entendre la representació de la realitat d'aquesta manera. En la nostra civilització, els mitjans culturals ens poden, però, per a mi, el valor de realitat, el viscut o el que s'està vivint, ha estat sempre, plàsticament, el medi de més atenció. Per aquest motiu no puc deslligar la meva vida de la meva afició artística.

Vaig néixer a l'Hospital de Santa Caterina Girona, i si bé de seguida vaig passar a dependre de la Diputació, em van enviar a dida a Santa Pau, al Pujolàs. El didot Rafel Llach i la dida Núria Ventulà em tingueren fins als 5 anys en un ambient camperol. Després vaig retornar a l'administració de l'Hospici, que, en aquell moment sota el govern de la Generalitat Republicana, s'anomenava Casa d'Assistència i Ensenyament, i tenia el sistema Montessori com a experiència pedagògica avançada. D'aquell moment és el record d'una visita del President Macià al Centre, quan vaig ser escollit per a fer-li unes figuretes de plastilina: com a compensació en

vaig rebre un petó, i d'això en queda constància fotogràfica. En les figures s'hi veuen representats uns cavalls i una bacanarda, representacions prou viscudes per mi. Segur que aquesta traça era una habilitat personal que l'escola ni va conduir ni estimular, però entre els companys em feia gaudir de respecte i estima -així és com ho sento, igualment com entre les monges mestres, com si portés una marca, un segell que m'anava acompanyant en el medi on em trobava. Per tant, pel que fa a aquestes obres, sort en tinc de tenir un record gràfic que ho constata, una fotografia on estem l'Enric Homet i jo fent figures de plastilina l'any 1932. El fet figura en els annals de la Generalitat Republicana a les comarques gironines del 1933.

Em sembla molt interessant el fet que, mentre som infants, el pla comença essent un joc, un gargotejar, un fer formes corbes i ratllats en un sentit o un altre, i en aquest inici s'hi troba la llibertat: mica a mica es van controlant línies i colors, i el pla es converteix en el mitjà normal d'ús. La cultura del pla és plena, tant pel que fa a les lletres com als dibuixos, i aquesta interrelació no ens abandona mai. La nostra imaginació va desenvolupant les diferents etapes fins arribar a capir que volem entrar en la realitat tridimensional, i és aleshores quan cal una atenció i una educació de la percepció visual. El *quid* està en saber plasmar en dues dimensions el que es mira de la realitat, i aquesta és una tasca llarga i que demana una atenció especial, fins a dominar els cànons acadèmics de tot el que ens envolta.

Però al procés dels anys d'infantesa li seguiren els anys de la guerra. Recordo que en aquell moment el que feia eren escultures de milicians, que és el que vivíem en el dia a dia, de manera que vaig canviar les representacions de la pagesia per la representació de la guerra. Aquest fet, vist des de lluny, ajuda a entendre que el viure en present, ja en aquesta primerenca etapa de la vida, té interès: veiem com vida i realitat s'aparellen amb facilitat.

Durant el temps de la guerra vam tenir la Srta. Anita Figa i Estrach com a professora, en escoles mixtes de nois i noies. També vam anar a escola als maristes de Girona, que aleshores es deia escola Durruti, i en aquell temps les meves traces artístiques es van cuidar i alimentar moltíssim. Mai no m'he sentit contrariat en aquesta afició, ans al contrari. I no parlo solament

dels mestres, els companys també sabien que em tenien disponible per tot el que aquesta disposició pogués oferir. Així, com ja he dit, les representacions escultòriques que vaig fer en aquell temps foren els milicians i les gestes de guerra.

Després de la guerra va retornar una forta disciplina, tant civil com religiosa. Així doncs, les meves obres d'aquesta època són figuratives, religioses i retrats, i alguna que altre còpia escadussera. Tanmateix, l'escultura seguia una evolució personal, mentre el dibuix i la pintura en seguien una altra, fargada en el pla i la influència del medi escolar.

Així, en acabar la guerra provocada per l'aixecament militar, al Sr. Carrera, el meu primer mestre, li van encarregar uns relleus pel pont de Sarrià de Ter, i ell els realitzà a l'Hospici (la Casa de la Misericòrdia). Això es convertí en un estímul per mi, i el fet de seguir tot el procés em feu entendre la dedicació a l'art. Jo no entenia la magnitud política, però, tot i que la vaig viure en pròpia carn, com tots els d'aquell temps. El taller del Sr. Carrera també va ser taller per a mi, ja que el vaig freqüentar sovint mentre va durar el modelat dels relleus. Tanmateix, acabada la feina, va ser molt interessant tenir un lloc on podia disposar de fang i d'espai per a guardar la meva feina.

De tota manera, encara no entenc com en una casa com l'Hospici, on la disciplina tenia brots molt durs, jo en pogués quedar al marge i tenir tots aquests privilegis per a seguir una afició que sempre m'han respectat.

Segons l'ordre de la casa, primer hi havia els lactants, fins als 5 anys. Després venien els pàrvuls, de 5 a 8 anys; seguidament els nois de 8 a 14; i finalment, de 14 a 20 o més venien els oficis. Doncs bé, aquell que entrava a oficis tenia el dibuix com a complement de formació. En el meu cas, i degut a diverses circumstàncies, vaig poder entrar a la classe de dibuix abans dels 14 anys, i per a mi fou molt important, perquè omplia les meves il·lusions d'aprendre i exercir el que estimava. Per altra banda, això va provocar també que aquella classe fos el lloc on treballàvem tots aquells que hi teníem més afició, i hi dedicàvem moltes estones, fent les nostres obres en un clima d'estímul mutu. Recordo, d'aquell temps, haver fet unes pintures d'un escolà. Això era conseqüència de què, en acabar la guerra, jo vaig ser escolà, primer de Mn. Miquel Mota –segurament qui em va batejar– i després de Mn. Josep Dausà i Mn. Ferran Forn. Pel fet de poder usar de la

sotana i el roquet vaig pintar un escolà vestit amb sotana vermella i roquet blanc, assegut en una cadira. Dic això, perquè per a mi era tan important la pintura com l'escultura, i destacaria, a més, que el dibuix sempre m'ha acompanyat. D'aquest temps, però, no en guardo obres: una fotografia n'és el record.

La classe del Sr. Carrera es convertí en el refugi de la nostra afició els dies de festa i tots els moments de què disposàvem el petit grupet: érem feliços fent pintures, dibuixos o escultures. Aquest espai es convertí en un lloc d'atracció per a nosaltres: la pau i el treball s'hi unien.

De vegades he pensat en quines coses he pogut conservar dels meus mestres, i del Sr. Carrera en puc recordar la més important: que al llarg de la meva vida he sentit estima per fer una obra per a un lloc, per a una funció; qualsevol cosa... per petita que fos. Però una altra fou també l'interès pels retrats, de tal manera que la representació del rostre ha estat un bon exponent de la meva trajectòria. El Sr. Carrera és el mestre que em donà il·lusió artística i estima familiar. Així, el meu cau fou la classe del Sr. Carrera. Tot i que tenia algun altre catau (com unes certes golfes), on trobava un medi gramat i fet a la meva vida era en aquella classe; allà podia guardar i disposar del més essencial. Per tant, puc considerar que aquell lloc era el més meu, era casa meva.

Del 1940 al 1943, la meva vida s'orientà envers l'art, i les diferents administracions així ho van entendre: per a una millor formació, van traçar un pla per a fer-me entrar a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona, i per a això calia anar primer a l'Escola d'Arts i Oficis d'Olot. El meu temps allà es teixia, d'entrada, als matins, amb les bibliotecàries la Srta. Antònia Freixa, i després la Dolors Oliveres, que procuraven millorar la meva formació cultural, i a les tardes el taller del Sr. Martí Casadevall tenia cura de la meva formació en oficis. Als vespres, a l'Escola d'Arts i Oficis seguia una disciplina més acadèmica. El pas a Olot va significar ja un clima que m'emboïllava de manera ben plena: el paisatge, els amics.... notava que tot tendia a un fi. Els museus -tant de Girona com d'Olot- foren espais que van fer familiars per a mi una munió d'obres de dibuix, pintura i escultura. Igualment, el fet de poder consultar els llibres d'art de la biblioteca municipal em va ajudar molt. Dic això perquè si bé la realitat ha estat

sempre el motor de la meva obra, l'obra ja feta n'és la lliçó patent i entenedora, amb una dicció emotiva que passa pel sedàs d'una personalitat artística. Així es van descobrir les característiques artístiques dels seus autors. Aquesta atracció de l'obra ja feta, com de la que feien els companys, era un estímul que m'ha ajudat, però, de sempre, he procurat que la realitat viscuda fos més decisiva; és un motor més complex, tant pel que fa al rostre com a la figura, el paisatge o el tema urbà, amb tots els matisos de llum, color i formes en què es presentaven. La realitat de les pròpies vivències és sempre més enigmàtica i confusa que una obra ja realitzada, que et mostra les solucions. Aquest doble joc de produir una obra encara és digne d'atenció en el meu treball, tot i que la temptació més fàcil sigui beure d'una obra ja realitzada. Al meu entendre, cal evitar la seva influència.

Cal esmentar que si bé a Olot estava, en escultura, sota el mestratge del Sr. Casadevall, el dibuix, la perspectiva i la pintura provenien de l'entorn: tot aquell ambient invitava a pintar. A causa dels seus paisatges, amb els rius, els boscos i les cases d'Olot, joves i grans sortíem a pintar per diferents paratges. De pintures no en tinc cap, però recordo haver-ne fet per diferents indrets. Solament vull constatar que, de sempre, tant la pintura com l'escultura eren pràctiques usuals per a mi, i la que més el dibuix.

Durant el curs 1945-46, vaig fer un curs d'escultura a l'Escola Municipal de Girona, a la secció d'escultura del Sr. Carrera, i allà hi vaig fer alguna peça com a preparació abans d'anar a Barcelona.

A la ciutat comtal hi vaig ingressar a la tardor de 1946. A Barcelona tot és més gran, hi ha més persones, i allà tot tenia un aire més oficial. Però de seguida van venir les relacions amb els companys de curs. L'escola era l'antiga seu del Balsin del carrer Avinyó, i jo vaig anar a viure a una pensió del carrer St. Honorat núm. 3, al costat de la Generalitat, que en aquell temps era la Diputació. D'aquesta pensió no me'n vaig moure, entre d'altres motius perquè estava situada molt al meu gust. Des de bon començament hi vaig estar amb l'amic Ramon M. Carrera, fill del meu mestre, i també va venir en Leonci Quera, que degut a la seva tuberculosi venia com podia, i jo

li procurava fer d'enllaç perquè pogués anar seguint el curs. Així fou els primers mesos.

A l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona, jo vaig fer seguir la pintura i l'escultura al mateix temps, però això no era massa usual, perquè semblava que havies de ser o pintor o escultor. Diria que a mi em plaïa més estar entre els pintors, perquè eren més alegres. Els escultors respiraven més seriositat.

Durant el curs preparatori fèiem pintura i escultura. Sobretot havíem de fer algunes còpies d'un model de guix, o fer el relleu d'alguna escultura. També recordo que vaig fer el retrat del professor, el Sr. Oslé, primer en fang i en guix, i després en pedra arenosa, a la classe de talla de l'altre germà Oslé. Tots dos eren escultors. Els diferents cursos d'escultura seguien amb una formació acadèmica i amb modelat del natural, donat pel Sr. Marés, que a més de professor era el director de l'escola. Ell ens feia projectar una obra per a un espai públic, i en l'exercici havíem de presentar el projecte i explicar-lo, i després n'havíem de rebre la crítica, defensar-lo i criticar els altres projectes dels companys. Eren classes molt vives, on posàvem gran atenció i passió. Fins i tot es va muntar una exposició per sant Jordi.

El fet de trobar-se entre companys amb una mateixa afició crea un caldo de cultiu que fa créixer un clima favorable. Això era el que ens passava a l'Escola de Belles Arts, i si bé l'etapa de formació és important, més ho és sortir-ne i enfrontar-se amb una realitat més personal i una iniciativa més obligada, sense aquella inèrcia que va empenyent. No és així quan s'està sol, quan un s'ha de fer autosuficient: sovint no es sap ni el com ni el perquè de la pròpia obra, i creix la incertesa i la buidor del que un és i té per donar. És en aquesta posició que es van donant passos quan un sap que es vol deslliurar de l'aprenentatge acadèmic que sembla atenallar-lo, per a acabar-se'n alliberant.

Cal esmentar que el març de 1948 els companys de l'escola Romà Vallès, Joan Lleó, Francesc Carulla, Fita i Albert Garcia –posats per ordre d'edat, si no m'erro- vam formar el grup Flamma. En aquesta etapa, la pintura mural tingué una empenta molt forta en les nostres il·lusions, per tant, la pintura i tots els complementos d'un cert espai que calia projectar i dirigir significava tot un nou ordre que es va truncar, per a mi, amb la caiguda mentre

pintava el baptisteri de l'església de Betlem. Tanmateix, el grup Flamma representa un moment molt important de la meva etapa escolar i post-escolar, fins el 1957 (em sembla, a tot estirar seria fins el 1958: en resum vindrien a ser 10 anys).

Cal, però, agermanar el capítol d'escultura dins la meva tasca artística amb altres pràctiques com la pintura mural, la de cavallet o el dibuix i el gravat, perquè les meves obres comportaven participar d'oficis diversos, de manera que sempre m'he mogut i m'he enriquit de molts professionals que m'han ensenyat moltíssim.

Amb tot això, crec que he situat una etapa de la meva formació i després, amb els comentaris de les diferents obres anirem entenent diferents moments i finalitats.

En escultura, com també en altres formes d'expressió, els resultats més satisfactoris es donen preparant bé l'obra, primer amb dibuixos i després amb maquetes i proves de materials. En sortir de l'Escola, sota una forta disciplina acadèmica, hom sentia la necessitat de canvi, però sense saber per on tirar, com si hagués de ser el mateix plantejament de l'obra el que acabés produint la transformació. Sens dubte, la solució no és fàcil, però un s'acaba quedant amb la via lliure per tal de fer el què i el com. I així fins als 80 anys!.

A l'inici dels anys 60 precisament sentia el desig que les persones que estimaven l'art es poguessin produir ells mateixos les obres, per tal de disfrutar-les en els seus àmbits familiars com jo ho feia en el meu, obres en què hi descobria la senzillesa i de medis econòmics reduïts. En la ceràmica, per exemple, el fet de treure partit del colatge quan s'arrencava el craquelat, o del fang que servia de tapa de la porta del forn, o encara de l'arrugat del paper i tantes altres coses, estava a l'abast de qualsevol. És cert, però, que calia estimar i entendre això, però jo estava disposat a fer-ho entendre, a què les persones valoressin el que podien ser troballes seves, i foren moltes les obres que se m'acudien per a encomanar als demés.

Així, si bé en aquell temps tenia una disposició afí a l'obra de temàtica religiosa, les meves inquietuds plàstiques cercaven noves expressions, que

sortien a brots amb un sentit més lliure i personal: més pobres, més abstractes, i més arrelades al meu país, a una poesia propera a Espriu, un art d'evocació catalana. La terra llaurada era ja un relleu, un marge amb els xargais o un clau vell torçat em deien coses que volia comunicar, i em semblava que l'obra ja estava feta. M'emocionava per un teixit de canyes, o per tantes coses simples que em semblaven de lectura ancestral. Aquest món petit i desvalorat prenia una dimensió molt potent: un ferro torçat, una petjada, uns plecs o una empremta eren per a mi obres que ja existien en la seva realitat, i calia fer una peanya per a dignificar-les. L'agost de 1969 vaig anar a viure a Montjuïc, i aquí també l'entorn em proporcionava un pot aixafat, uns papers rebregats, una pedra o un terra amb una textura nova que vaig reverenciar. La nova casa es convertí en un lloc on integrar-hi obres, blocs de ciment i altres incorporacions de diferents menes: coses que romanien de la casa vella, calçats, una geca del veí... També hi vaig incorporar, al mur d'entrada, uns ferros de l'antic Hospici, i vaig intervenir pertot arreu on em va semblar, en les caixes de persiana, en les xemeneies, etc. Igualment, el fet d'anar a la foneria, per exemple, em proporcionava idees i models, de la mateixa manera que anar a qualsevol altre taller em fornava d'elements que s'han convertit en obres meves.

Respecte de la temàtica religiosa, si bé l'art que es destina a l'Església té uns certs condicionants, això no treu que hom intenti una obra de testimoni d'un temps que és el nostre. S'entén que això plau, també, tant als feligresos com a la clerecia. L'esperit religiós porta implícit el fet que coses que tenen una aparença negativa es converteixen en positiva, i el mateix passa en art: un tall, un aixafament, una destrossa, es converteixen en elements positius. En això jo hi poso una atenció especial, perquè és un aspecte important per a la creativitat.

La temptació de fer intervencions en obres històriques, o fins i tot en d'altres de meves, m'ha portat a treballar amb obres que tenia a l'abast, peces paleocristianes o gòtiques, amb tota la cura que això requereix. Així, pensava que en escultura és de molt interès fer servir una obra com a base per a fer-hi intervencions xocants, pròpies d'un altre temps (circuitos impresos, làmpades de televisió, etc.). Es tracta de buscar el xoc entre dues

cultures distants, que tenen lectures totalment diferents. La cultura judeo-cristiana presenta unes icones que, en un temps, ens eren molt familiars, però que desapareixen ràpidament del nostre món, si bé la seva permanència es dóna a partir de les lectures cultes. En moltes d'aquestes peces, el valor de rebava o la fallada de la fosa, per exemple, els potencio com a qualitat, com a preocupació per l'obrer tècnic, per l'esguerro.

En escultura, aquest sentit de pobresa, de sentir afecte per la insignificança, porta a valorar les deixalles, matèries diverses que mostren relleus d'una empatia afí, i és un gran goig el trobar-les d'imprevist, en el lloc més impensat. La realitat del viure em condueix a aquesta mirada vers l'insignificant, i em fa sentir envoltat de móns que es descobreixen d'una manera impensable, a la cuina o en llocs diversos, d'un o d'altri. Els conceptes dels temps escolars han anat canviant al llarg de la vida, i encara hi poden haver nous horitzons. La meta és indefinida, i feliç la incertesa del nostre moment històric, ja que en ella hi trobem la llibertat i la profunditat del nostre ésser.

Al marge de les obres d'encàrrec, amb un tema determinat per a integrar-les a un lloc, sempre he tingut la il·lusió d'entrar en allò impensable, de cercar noves formes. És així com l'atzar –amb més o menys control- m'ha ofert solucions que no he deixat d'escodrinyar i, apurant encara més, la qüestió és que em trobo obres ja existents abandonades en llocs com tallers o indústries, i solament cal rescatar-les i dignificar-les. Algunes d'aquestes obres pertanyen a la col·lecció de la Fundació, però moltes romanen in situ, i solament en guardo una fotografia com a record. En altres casos trobem obres mixtes, on la forma és essencial i sol ser una estructura que conté gravats, per la qual cosa es deixa de considerar un volum. Així doncs, l'escultura, la pintura o qualsevol altra tècnica o material (ceràmica, vitrall, marqueteria...) simplifiquen, al meu parer, la llista del que podria assenyalar-se com la part que requereix una aptitud escultòrica.

L'escultura també requereix més espai, si es vol fer d'una mida que sigui convenient. Això, per a mi, és un esforç, és un volum que em depassa. Així, no tot el que ha començat essent un somni s'ha realitzat, però estic content de tenir una disposició de servei en la meva entrega artística –que em

sembla plausible- i per això m'he esforçat perquè tingui el nivell i l'anhel que hi he posat.

Agraeixo a les persones que m'han fet confiança en encarregar-me les obres, als arquitectes i a la gent de tants oficis que m'han ofert la seva experiència i ajuda, que al llarg dels anys ha estat molta, i sempre he estat ben disposat a rebre-la. Si bé he rebut molt, tant pel que fa als aspectes tècnics com als humans, creatius o, en resum, de vida, he de dir que també he estat disposat a donar en la meva tasca pedagògica al llarg de la meua vida.

He fet tota la meua activitat artística amb ganes de donar, de complir, de servir el que toca a cada moment, amb goig o esforç, però sempre amb la lluita que la vida m'ha ensenyat que cal mantenir si vols assolir el que et proposes. Aquesta trama m'ha conduït a una gràfica -reconec- complexa, i més si agafem tot el conjunt de la meua activitat artística.

Pel fet d'haver d'analitzar cadascun dels setze apartats en què s'engloba la meua obra, m'he simplificat la tasca, i no seré jo qui faci la valoració de quin és l'apartat on més he destacat. Per a mi, ha estat el mateix fer un dibuix que un vitrall, una ceràmica o una obra mixta; el valor del color i de la forma es necessiten, i en aquest sentit, reconec que haver treballat diferents aspectes de la formació artística m'ha donat avantatge a l'hora d'enfrontar obres on hi conflueixen diferents disciplines. I és que, en la realitat, encara que es conreï especialment una d'aquestes disciplines, és millor tenir una certa comprensió de totes elles per tal d'afavorir-la. Tinc la sensació que, en conjunt, he aconseguit tenir un sentit més ple de llibertat en iniciar una obra i plantejar-la sense prejudicis de cap mena, perquè la meua finalitat principal ha estat donar i servir. He actuat per això, i de ben segur que en tot el ventall treballat es podria veure aquesta versatilitat, i la disposició en favor de què l'obra surti amb unes grans ales per volar, i amb ella també les persones que ho puguin haver seguit.

Com és de suposar, per tal de no fer un llibre massa carregós amb tots els canvis i aportacions diferents en escultura, he procurat simplificar i reduir el

nombre de peces, si bé n'han quedat fora algunes que d'altres trobarien d'interès. La finalitat d'aquest llibre, però, és donar a conèixer i fer de suport a la meva obra escultòrica. Espero que assoleixi aquesta funció.

Fita (2008)